

Connors egen historiskrivning lider till viss del av överskattningen av museernas framgång sådan den mäts i siffror. Det är de höga besöks-talen och det stora antalet nybyggda museer som indikerar museernas andra guldålder som han beskriver. Det är inte i första hand kvalitén i utställningarnas innehåll eller vikten av deras budskap han grundar sig på. Han efterlyser visserligen en starkare inriktning på upplysning om klimatförändringarna och deras verkningar men blundar för museernas beroende av privata sponsorerers intressen. Smithsonian Museum tar i dag emot bidrag från de förmögaste och mest aggressiva bland konservativa lobbyister och motståndare till allvarlig klimatforskning. Vilket utrymme ger detta museet för att belysa frågorna om klimatförändringarna?

Conn ser en ny roll för museerna, en roll där museerna inte längre talar med auktoritativ stämma och där föremålen inte alltid är nödvändiga för de didaktiska syftena. Han framhåller hur museernas roll framför allt som offentliga rum och som sociala mötesplatser har ökat i betydelse. Museerna har inom konstens område en uppenbar och tydlig uppgift som de också fullföljer. Den viktiga fråga Conn lämnar obesvarad är däremot hur museerna ska skapa sig en position som ger dem frihet och utrymme för att i utställningar förmedla aktuell naturvetenskap eller formulera samhällskritik.

Eric Hedqvist, fil. dr i museologi

Adress: Österullfås 428
SE-830 51 Offerdal, Sverige

E-mail: marikaeric@telia.com

Malene Vest Hansen, Sanne Kofod Olsen, Lotte Juul Petersen och Malene Natascha Ratcliffe (red.): Kuratering af samtidskunst. Museet for Samtidskunst 2011. 206 sider. ISBN 978-87-90690-26-7.

Tone Hansen (red.): (Re) Staging the Art Museum. Henie Onstad Kunstsenter. Berlin: Revolver Publishing 2011. 206 sider. ISBN 978-82-90955-94-1.

Olga Dysthe, Nana Bernhardt og Line Esbjørn: Dialogbaseret undervisning. Kunstmuseet som læringsrum. København: Skoletjenesten og up (Unge pædagoger) i samarbejde med Fagbøksforlaget Vigmostad & Bjørke AS/Norge 2011. 256 sider. ISBN 978-87-91663-10-9.

Kirsten Drotner, Christina Papsø Weber, Brit Anne Larsen og Anne Sophie Warberg Lossing: Det interaktive museum. Frederiksberg: Samfundslitteratur 2011. 213 sider. ISBN 978-87-593-1604-7.

Kunsthistorikere, kunstnere og kunstkritikere i Norden og i det øvrige Europa har op igennem det 20. århundrede opfattet *udstillingen som en æstetisk praksis*. En vigtig ingrediens i denne praksis har været kuratorens evne til at metareflektere over udstillingen som institution og dens form. Denne æstetiske interesse voksede med antallet af kunstmuseer, kunstgallerier og kunststrømninger i løbet af 1900-tallet (Althuler 2008). Kultur- og naturhistorikere har i samme periode kun i begrænset omfang haft en tilsvarende interesse for udstillingens æstetik og dens institutionelle implikationer.¹ Dette forhold hænger sammen med, at kultur- og naturhistorikere har historiske genstande eller udstoppe dyr som

deres udstillingsobjekter, mens kunstneren ofte er hovedpersonen i kunst- og kunsthistoriske udstillinger.

Fra 1970'erne og frem efter har de europæiske kulturhistoriske fagmiljøer især udforsket museumsudstillingens kulturelle indhold (Lavine 1991), studeret udstillingstyper og processer (Dean 1993) eller undersøgt udstillingen som et pædagogisk medie (Hooper-Greenhill 1993). Snart fik didaktikken og pædagogikken også sit indtog på kunstmuseerne i Norden (Lindberg 1991 og Illeris 2004). Som de kulturhistoriske og naturhistoriske museer samt science centre opdagede kunstmuseerne mulighederne i en særlig museums-pædagogik. Blandt de nordiske kulturhistoriske museer (fx Nordiskt centrum for Kulturarvspædagogik, Sverige) blev museums-pædagogikken udvidet med en ny terminologi, "kulturarvspædagogik", som ikke alene sætter fokus på pædagogiske tiltag i forhold til museums-genstandene, men også kulturarv uden for museet eller i en ikke-museal kontekst. Denne udvikling af museums-pædagogikken og kulturarvspædagogikken hænger sandsynligvis sammen med behovet for oprettelsen af professionelle formidlingsstillinger og for et uddannelses-mæssigt fokus på formidlingen på alle typer museer og tilsvarende kulturarvsinstitutioner.

Kunstmuseet og dets udstillinger bliver kort sagt fra slutningen af 1900-tallet nu både betragtet som *en kuratorisk og en pædagogisk* udfordring. Inspirationen hertil kommer primært fra de forskellige angelsaksiske skoler inden for museumsstudier, fx Leicester-skolen, som har spillet en central international rolle, også for de nordiske museums-miljøer.⁷

Det er indenfor denne overordnede museums-historiografiske ramme, at de fire bog-udgivelser fra 2011 skal ses. De er alle kendetegnet ved, at de lader forskellige fagmiljøer og

deres forskningstraditioner mødes på og brydes med udstillingen, museet og deres institutionelle udfordringer, enten i forhold til kuratering eller pædagogisk tilrettelagt formidling.

UDSTILLINGEN OG MUSEUMSUDSTILLINGEN SOM EN KURATORISK PRAKSIS

De to udgivelser fra henholdsvis Museet for Samtidskunst i Roskilde (Danmark) og Henie Onstad Kunstsenter (Norge) udspringer begge af en interesse for samtidskunstmuseet og kuratering, men har forskellige fokus og spørgsmål.

Udgivelsen fra Museet for Samtidskunst har primært kurateringen af samtidskunst som emne og i mindre grad fokus på kunstmuseets rolle og deltagelse heri. Den er skrevet på dansk og henvender sig til en dansk læserskare, som er fagligt interesseret i kuratering. Det er redaktionens hensigt ved hjælp af mange korte inspirerende bidrag, skrevet af installationskunstnere, designere, universitets-kunsthistorikere og freelance kuratorer, danske som udenlandske, at pege på kuratering som et internationalt fag.

Flede af bidragsyderne er kendte personer i det internationale kurateringsmiljø, fx den danske kunsthistoriker Simon Sheik. Han skelner mellem kuratoriske og ikke-kuratoriske udstillinger. Ikke-kuratoriske udstillinger er ifølge Sheik udstillinger, der bevidst mangler et kuratorisk princip, der både styrer form og indholdssiden. Som Sheik er bogens øvrige skribenter optaget af at afgrænse den kuratoriske udstilling som et selvstændigt selvreflek-sivt medie, der inddrager publikum og en kunstoffentlighed. Finske ph.d. Maria Hirviljäs er fortalere for udstillingen som en retorisk handling, mens kunsthistoriker og udstillings-leder af Den Fri Udstillingsbygning i Køben-

havn, Malene Natascha Ratcliffe, opstiller tre kuratortyper: den usynlige kurator over katalysatoren til co-produceren. En typologi, der er meget brugbar i enhver æstetisk udstillingsanalyse.

Tilsammen afspejler de mange bidrag kuraterens mangfoldighed og betydning for samtidskunsten. Bogen tager næsten karakter af en slags programklæring; at ville sætte kuratering på den akademiske og museale dagsorden. Det gør den bl.a. ved en udmærket introducerende artikel ved den danske kunsthistoriker og adjunkt Malene Vest Hansen. Den bringer den faginteresserede læser up-to-date med kurateringen fra et uddannelsesperspektiv.

(Re) *Staging The Art Museum* er et resultat af et seminarække, der var arrangeret af den danske kurator og kunsthistoriker Tone Hansen i fællesskab med direktøren på Henie Onstad Kunstsenter i Norge, Karin Hellandsjø. Seminarernes og dermed antologiens hovedemne er i modsætning til udgivelsen fra Samtidsmuseet i Roskilde kunstmuseets forandrede rolle i nutidens vestlige samfund på grund af bl.a. ændrede økonomiske vilkår og nye udfordringer. Det er redaktørens og museumsdirektørens hensigt at diskutere og synliggøre kunstmuseets indre og ydre konflikter i forhold til sine funktioner og interesser. En række internationale kuratorer bidrager med artikler om kunstmuseet og samtidskunstens forhold til hinanden, bl.a. Maria Lind, nuværende direktør for Tensta Konsthall i Sverige, Barbara Steiner, kurator og direktør for Galerie für Zeitgenössische Kunst i Leipzig og engelske Jan Debbaud, kunsthistoriker og kurator, som alle med hver sin vinkel og tilgang til samtidskunstens og museets historie problematiserer det komplekse forhold mellem kunstens kritiske og sociale potentiale, kunstmuseets

evne til at tiltrække et stort antal besøgende og være en del af den lokale citybranding, kunstmarkedets og private mæccens engagement i både kunstmuseet og kunsten, kunsgalleriets interessedile og sponsering som et effektivt middel til indflydelse.

Antologien giver ikke noget konkret bud på kunstmuseets fremtidige vej ud af dens mange dilemmaer, men påpeger netop, at disse dilemmaer er dens særlige karakteristika.

Det er måske karakteristisk for begge kunstmuseumsantologier, at de lidt glemmer at medtænke kuraterings organisatoriske forankring, her under overvejelse over formidlings- eller kommunikationsdimensionen, som i et organisatorisk perspektiv må være en del af en kurators jobopgaver. Kuratering opfattes i begge antologier som en fri autonom æstetisk praksis, og spørgsmålet er, om denne modernistiske tilgang ikke dermed begrænser kuraterings muligheder som praksis og som fag?

(KUNST)MUSEET SOM ET LÆRINGSMILJØ

I modsætning til de to museumsantologier udspringer de to udgivelser fra henholdsvis Skoletjenesten på Sjælland og forlaget Samfundslitteratur af interessen for museer og deres formidling. Bidragene i begge udgivelser bygger på konkrete forskningsprojekter, og forfatterne forholder sig kritisk til egne hypoteser og diskuterer udfordringer ved at benytte nye pædagogiske metodikker og digitale medier i formidlingen på museerne.

Bege bøger er frugten af nye forskningspartnerskaber mellem universitets- og museumsmiljøer. De er skrevet på et klart sprog med brug af transparente begreber og systematiske metodikker. *Dialogbaseret undervisning. Kunstmuseet som læringsrum* udmærker sig i særlig grad ved at være skrevet som en

sammenhængende bog og formidler dens analysepointer igennem et engageret sprog og en stofnær struktur. Begge bøger er meget brugbare for både museets formidlingsafdeling og universitetsundervisningen i museologi, museumskommunikation, museums-pædagogik eller hvad de formidlingsorienterede humanistiske fagdiscipliner nu ellers bliver kaldt.

Antologien *Det interaktive museum* fungerer som en gennemarbejdet og sober akademisk antologi om forandringer i museets syn på publikum, og hvorvidt og hvordan digitale medier påvirker og udfordrer både formidlingen på museet og museet som organisation og institution i forhold til det omgivende samfund. Antologien er den eneste af de fire bøger, der i hovedparten af artiklerne inddrager et samfundsperspektiv på både museet og forvaltningen af dens opgaver. Den rummer et helt afsnit om "organisationen i bevægelse". Artikelforfatterne i dette afsnit inddrager i varierende grad organisationen som en del af deres forskningsspørgsmål. Afsnittet indledes med et uddrag fra den amerikanske Nina Simons berømte netbog *The Participatory Museum* fra 2010, hvor hun beskriver forskellige grader af brugerinddragelse. Lederen af undervisningsafdelingen på kunstmuseet Arken i Ishøj, Christina Pappo, argumenterer i sin artikel for, hvordan sociale medier kan styrke en sådan mere brugervenlig formidling på museerne, og diskuterer, hvorvidt museets identitet i fremtiden ikke bør være knyttet til at være en social platform og vidensinstitution med en aktiv dialog med brugere.

Netop dialogen og mere præcis den kvalificerede pædagogiske dialog giver *Dialogbaseret undervisning. Kunstmuseet som læringsrum* et kompetent svar på igennem en lang række case-studier af dialoger mellem forskellige kunstmuseers formidlere og skoleelever i en under-

visningssammenhæng. Forfatterens hensigt er at kvalificere skolebesøget på museet. Bogen er formidlingsmæssigt eksemplarisk i den forstand, at den lader sine læsere i dens pædagogiske og didaktiske analyser følge hovedpersonernes samtaler i de udvalgte case-studier. Det er et greb, der fungerer så godt, at ikke alene museumsformidlingsinspektøren, gymnasie- og folkeskolelæreren, pædagogen eller den unge universitetsstuderende i praktik får et uddannelsesmæssigt fix, men også familiefæder og -moren får under læsningen foreret redskaber til spørgeteknik og dialoger, som kan kvalificere det næste museumsbesøg med familiens børn. Det er formidling på et højt niveau, der kan inddrage sine brugere og læsere i den konkrete forskningsproces. Som læser kan man følge med i op- og nedture i samtalerne mellem museernes formidlere og unge brugere. Selv om bogen har fokus på dialogen i en undervisningsmæssig sammenhæng, kunne dens pointer og cases uden videre udbygges med tilsvarende materiale fra mere uformelle læringsammenhænge som fx søndagsrundvisningen for interesserede og med andre målgrupper end lige danske unge.

UDSTILLING OG FORMIDLING FORTSAT ADSKILTE PROCESSER

På trods af det stigende fokus på dialogen med publikum og brugerinddragende formidling og en større interesse for didaktik og pædagogisk refleksion i kunstmuseets formidling afslører de fire bøger, der alle er udgivet i 2011, at der fortsat ligger en udfordring i at tænke udstilling og pædagogik sammen. I 2011 skelnes der endnu mellem udstilling og pædagogisk formidling eller mere præcis: De opfattes som adskilte processer. For kunstmuseerne er der naturligvis en særlig grund heril, og den-

ne grund er samtidskunstneren og kunsthistorikeren, der primært opfatter udstillingen som en kunstnerisk handling eller æstetisk praksis, og formidling og pædagogik som redskaber til at fortolke værkerne med efter udstillingens opsetning. Brugerinddragelse og pædagogik kommer med andre ord i anden række, med mindre kunstneren eller kunsthistorikeren opfatter det som et væsentlig aspekt af udstillingsprocessen.

formidling i Norden 1995-2005. Skårhamn: Nordiska akvarellmuseet 2004.
Karp, Ivan & Stephen D. Lavine (eds): *Exhibiting Cultures. The Poetics and Politics of Museum Display*. Washington & London: Smithsonian Institution Press 1991.
Lindberg, Anna Lena: *Konstpedagogikens dilemma. Historiska rötter och moderna strategier*. Stockholm: Studentlitteratur 1991.

135

NOTER

1. Enkelte billedkunstnere har i øvrigt beskæftiget sig med både kultur- og naturhistoriske udstillinger, fx den amerikanske kunstner Fred Wilson, som i 90'erne blev kendt for sin kritik af de måder, hvorpå især kunstmuseerne har omgættet og tabuiseret historiske samfundstemaer, fx om race-spørgsmål, historiske sandheder, kunstneriske værdier og sprog i museernes formidling.
2. Den tyske museums-pædagogik, som blomstrede i 1970- og 80'erne, har kun i ringe grad haft indflydelse på denne udvikling.

Ane Hejlskov Larsen
Lektor/Ass. professor i museologi og formidling

Adresse: Aarhus Universitet,
Institut for Æstetik og Kommunikation
Langelandsgade 138, Bygning 1580, Sal 2
DK-8000 Århus C, Danmark

E-mail: Konah@hum.au.dk

REFERENCER:

- Altshuler, Bruce: *Salon to Biennial: Exhibitions That Made Art History*. Vol. 1: 1863-1959. London, New York, N.Y: Phaidon, 2008.
- Aure, Venke; Illeris, Helene; Orregren, Hans: *Konsten som læranderejs. Syn på lærande, pædagogiske strategier og social inklusion på nordiske konstmuseer*. Skårhamn: Nordiska Akvarellmuseet 2009.
- Dean, David: *Museum Exhibition, Theory and Practice*. London, New York, N.Y: Routledge 1994.
- Hooper-Greenhill, Eilean: *The Educational Role of the Museum*. London: Routledge 1994.
- Illeris, Helene: *Konstpedagogisk forskning og*